

See dokument on EVS-i poolt loodud eelvaade

KESKKONNAJUHTIMISSÜSTEEMID
Üldised juhtnõõrid põhimõtete,
süsteemide ja abivahendite kohta

Environmental management systems
General guidelines on principles,
systems and support techniques
(ISO 14004:2004)

EESTI STANDARDI EESSÕNA

See Eesti standard on:

- Euroopa standardi EN ISO 14004:2010 ingliskeelse teksti sisu poolest identne tõlge eesti keelde ja omab sama staatust, mis jõustumisteate meetodil vastuvõetud originaalversioon. Tõlgenduserimeelsuste korral tuleb lähtuda ametlikes keeltes avaldatud tekstidest,
- jõustunud Eesti standardina inglise keeles oktoobris 2008,
- eesti keeles avaldatud sellekohase teate ilmunisega EVS Teataja 2011. aasta juunikuu numbris.

Standardi tõlkimist on korraldanud Keskkonnaministeerium, standardi on heaks kiitnud tehniline komitee EVS/TK 33 „Juhtimissüsteemid“.

Standardi tõlke koostamisetpaneku on esitanud EVS/TK 33 „Juhtimissüsteemid“, standardi koostamist on korraldanud Eesti Standardikeskus ning rahastanud Keskkonnaministeerium.

Eestikeelsena avaldatud standardite EVS-ISO 14004:2008 ja EVS-EN ISO 14004:2011 erinevus seisneb dokumentide erinevas konsensusastmes. Standard EVS-EN ISO 14004:2011 omab Euroopa standardi staatust, st kehtib identsel kujul kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides.

Nii EVS-ISO 14004:2008 kui ka EVS-EN ISO 14004:2011 võtavad muutmata kujul Eesti standardiks üle rahvusvahelise standardi ISO 14004:2004 ning sisulisi erinevusi tekstides neil kahel Eesti standardil ei ole.

Euroopa standardimisorganisatsioonide poolt rahvuslikele liikmetele Euroopa standardi EN ISO 14004:2010 kättesaadavaks tegemise kuupäev on 12.05.2010.

Date of Availability of the European Standard EN ISO 14004:2010 is 12.05.2010.

See standard on Euroopa standardi EN ISO 14004:2010 eestikeelne [et] versioon. Teksti tõlke on avaldanud Eesti Standardikeskus ja see omab sama staatust ametlike keelte versioonidega.

This standard is the Estonian [et] version of the European Standard EN ISO 14004:2010. It has been translated by Estonian Centre for Standardisation. It has the same status as the official versions.

ICS 13.020.10 Keskkonnakorraldus
Võtmesõnad: keskkonnajuhtimissüsteemid
Hinnagrupp S

Standardite reprodutseerimis- ja levitamiseõigus kuulub Eesti Standardikeskusele

Andmete paljundamine, taastekitamine, kopeerimine, salvestamine elektroonsesse süsteemi või edastamine ükskõik millises vormis või millisel teel ilma Eesti Standardikeskuse kirjaliku loata on keelatud.

Kui Teil on küsimusi standardite autorikaitse kohta, võtke palun ühendust Eesti Standardikeskusega: Aru 10, 10317 Tallinn, Eesti; www.evs.ee; telefon: 605 5050; e-post: info@evs.ee

English Version

Environmental management systems - General guidelines on principles, systems and support techniques (ISO 14004:2004)

Systèmes de management environnemental - Lignes directrices générales concernant les principes, les systèmes et les techniques de mise en oeuvre (ISO 14004:2004)

Umweltmanagementsysteme - Allgemeiner Leitfaden über Grundsätze, Systeme und unterstützende Methoden (ISO 14004:2004)

This European Standard was approved by CEN on 23 April 2010.

CEN members are bound to comply with the CEN/CENELEC Internal Regulations which stipulate the conditions for giving this European Standard the status of a national standard without any alteration. Up-to-date lists and bibliographical references concerning such national standards may be obtained on application to the CEN Management Centre or to any CEN member.

This European Standard exists in three official versions (English, French, German). A version in any other language made by translation under the responsibility of a CEN member into its own language and notified to the CEN Management Centre has the same status as the official versions.

CEN members are the national standards bodies of Austria, Belgium, Bulgaria, Croatia, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Ireland, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland and United Kingdom.

EUROPEAN COMMITTEE FOR STANDARDIZATION
COMITÉ EUROPÉEN DE NORMALISATION
EUROPÄISCHES KOMITEE FÜR NORMUNG

Management Centre: Avenue Marnix 17, B-1000 Brussels

SISUKORD

EESSÕNA.....	3
SISSEJUHATUS.....	4
1 KÄSITLUSALA	7
2 NORMIVIITED	7
3 TERMINID JA MÄÄRATLUSED.....	7
4 KESKKONNAJUHTIMISSÜSTEEMI ELEMENDID.....	10
4.1 Üldist.....	10
4.2 Keskkonnapoliitika.....	14
4.3 Kavandamine.....	16
4.4 Rakendamine ja toimimine	26
4.5 Kontroll	36
4.6 Juhtkonnapolne ülevaatus.....	40
Lisa A (teatmelisa) Keskkonnajuhtimissüsteemi elementide vahelise suhtluse näited.....	42
Kasutatud kirjandus	47

EESSÕNA

Dokumendi ISO 14004:2004 on ette valmistanud rahvusvahelise standardimisorganisatsiooni (ISO) tehniline komitee ISO/TC 207 „Keskonnajuhtimine“ ja see on üle võetud kui EN ISO 14004:2010.

Euroopa standardile tuleb anda rahvusliku standardi staatus kas identse tõlke avaldamisega või jõustumisteatega hiljemalt 2010. a novembriks ja sellega vastuolus olevad rahvuslikud standardid peavad olema kehtetuks tunnistatud hiljemalt 2010. a novembriks.

Tuleb pöörata tähelepanu võimalusele, et standardi mõned osad võivad olla patendiõiguse subjektiks. CEN-i [ja/või CENELEC-i] ei saa pidada vastutavaks mõne või kõigi selliste patendiõiguste välja selgitamisel.

CEN-i/CENELEC-i sisereeglite järgi peavad Euroopa standardi kasutusele võtma järgmiste riikide rahvuslikud standardimisorganisatsioonid: Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Holland, Horvaatia, Iirimaa, Island, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Malta, Norra, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Soome, Slovakkia, Sloveenia, Šveits, Taani, Tšehhi Vabariik, Ungari ja Ühendkuningriik.

JÕUSTUMISTEADE

CEN on standardi ISO 14004:2004 teksti ilma ühegi muutuseta standardina EN ISO 14004:2010 üle võtnud.

SISSEJUHATUS

Sedamööda, kuidas kasvab vajadus parandada keskkonna kvaliteeti, pööravad igat liiki ja iga suurusega organisatsioonid järjest suuremat tähelepanu oma tegevuse, toodangu ja teenuste keskkonnamõjule. Organisatsiooni keskkonnategevuse tulemuslikkus on organisatsioonisiseste ja -väliste huvirühmade jaoks oluline. Edu saavutamine keskkonnategevuse tulemuslikkuse osas nõuab organisatsioonilt asja süstemaatilist käsitlust ja keskkonnajuhtimissüsteemi (KJS) pidevat täiustamist.

Käesoleva rahvusvahelise standardi üldeesmärk on anda keskkonnajuhtimissüsteemi rakendada või täiustada soovivatele organisatsioonidele juhiseid, kuidas parandada oma keskkonnategevuse tulemuslikkust. Käesolev rahvusvaheline standard on lahutamatu seotud säästva arengu kontseptsiooniga, see on ühildatav erinevate kultuuriliste, sotsiaalsete ja organisatsiooniliste raamistike ja juhtimissüsteemidega.

Seda rahvusvahelist standardit võivad kasutada igat tüüpi, mis tahes suuruse ja võimekusega organisatsioonid kõigis majandusharudes mis tahes geograafilises asukohas. Käesolevas rahvusvahelises standardis arvestatakse ja käsitletakse väikese ja keskmise suurusega ettevõtete erivajadusi ning neil soovitatakse kasutada keskkonnajuhtimissüsteemi.

Käesolev rahvusvaheline standard on osa ISO/TC 207 poolt kehtestatud keskkonnajuhtimisstandardite seeriast. Selle seeria puhul käsitleb vaid ISO 14001 nõudeid, mida saab sertifitseerimise/registreerimise või isedeklareerimise eesmärgil objektiivselt auditeerida. Selles rahvusvahelises standardis on toodud näiteid, kirjeldusi ja valikuid, mis aitavad kaasa nii keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamisele kui ka selle seoste tugevdamisele kogu organisatsiooni üldise juhtimisega. Kuigi käesolevas rahvusvahelises standardis sisalduvad juhtnõõrid on kooskõlas standardiga ISO 14001, pole need mõeldud ISO 14001 nõuete tõlgendamiseks.

Kasutamise lihtsustamiseks ühtib standardi ISO 14001 punkti 4 alapunktide numeratsioon ISO 14004-ga. Siiski on käesolevas standardis täiendavaid alapunkte (nt 4.3.1.1 või 4.3.3.3), kuna tõhusa keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamiseks peeti vajalikuks anda üksikasjalikumaid või täiendavaid juhiseid. Peale käesoleva standardi ja ISO 14001 on tehnilise komitee ISO/TC 207 kehtestatud rahvusvaheliste standardite sarjas veel suur hulk teisi keskkonnajuhtimisstandardeid. Nende rahvusvaheliste standardite viited ja kirjelduse leiab ISO väljaandest „The ISO 14000 Family of International Standards“ („ISO 14000 rahvusvaheliste standardite pere“).

Käesolevas rahvusvahelises standardis kirjeldatakse keskkonnajuhtimissüsteemi elemente ning pakutakse organisatsioonidele juhtnõõre keskkonnajuhtimissüsteemi nõuete kehtestamiseks, rakendamiseks ja järgimiseks või keskkonnajuhtimissüsteemi täiustamiseks. Niisugune süsteem suurendab oluliselt organisatsiooni võimet ette näha, määrata ja korraldada oma sidusust keskkonnaga, saavutada keskkonnanäesärke ja tagada vastavus õigusaktide nõuetele ja võetud keskkonnahoiustele.

Käesolev rahvusvaheline standard esitab ka illustreerivaid näiteid ja lahendusi. Need pole mõeldud ainuvõimalike lahendustena ega tarvitse kõigi organisatsioonide puhul sobida. Keskkonnajuhtimissüsteemi kavandamisel, rakendamisel või täiustamisel tuleb lahenduste valikul lähtuda konkreetsetest oludest. Keskkonnajuhtimine on kogu organisatsiooni üldjuhtimise lahutamatu osa. Keskkonnajuhtimissüsteemi kavandamine on jätkuv ja interaktiivne protsess. Keskkonnapoliitika, sellealaste ülesannete ja eesmärkide rakendamise struktuuri, vastutust, praktikad, korda, protsessi ja ressursse võiks kooskõlastada teistes valdkondades tehtavate jõupingutustega (nt läbiviidavate tegevuste, rahastamise, kvaliteedi tõstmise, töötervishoiu ja -ohutuse alal).

Käesoleva rahvusvahelise standardi lugemise ja mõistmise lihtsustamiseks on praktilised nõuanded ja üldised juhtnõõrid eraldi välja toodud ning esitatud tekstikastides.

Juhtide ees seisvaks keskkonnajuhtimissüsteemi nõuete kehtestamise, rakendamise ja järgimise või keskkonnajuhtimissüsteemi täiustamise võtmeülesandeks on vajadus:

- tunnustada keskkonnajuhtimist organisatsiooni kõrgeima prioriteedina;
- seada sisse teabevahetus ja konstruktiivsed suhted organisatsioonisiseste ja -väliste huvirühmadega ning hoida nendega pidevaid kontakte;
- välja selgitada, millised on organisatsiooni tegevuste, toodete ja teenuste keskkonnaaspektid;

- välja selgitada organisatsiooni keskkonnaaspektidega seotud õigusaktide nõuded ja võetud keskkonnakohustused;
- kindlustada organisatsiooni või organisatsiooni heaks töötavate juhtivtöötajate ja personali keskkonnakaitsealaste kohustuste täitmine, kindel aruandekohustus ja vastutus;
- toetada keskkonnaalaste meetmete kavandamist kogu toote või protsessi olelusringi ulatuses;
- töötada välja keskkonnaeesmärkide ja -ülesannete saavutamise protsess;
- tagada sobivad ja piisavad ressursid, sealhulgas ka koolitus, et tagada õigusaktide nõuete ja võetud keskkonnakohustuste ning keskkonnaülesannete ja -eesmärkide järjepidev täitmine;
- hinnata keskkonnategevuse vastavust organisatsiooni keskkonnapoliitikale, -eesmärkidele ja -ülesannetele ning püüda seda võimaluse korral parandada;
- seada sisse juhtimisprotsess KJS-i auditeerimiseks ja juhtkonnapoolsete ülevaatuste teostamiseks, samuti leida võimalused süsteemi ja sellest tuleneva keskkonnategevuse tulemuslikkuse parendamiseks ja
- soovitada teenusepakkujatel ja lepinguosalistel kehtestada oma keskkonnajuhtimissüsteem.

Organisatsioonid võivad seda rahvusvahelist standardit või sellega seotud ISO dokumente mitmel viisil kasutada, sealhulgas:

- keskkonnajuhtimissüsteemi nõuete kehtestamise, rakendamise ja järgimise või keskkonnajuhtimissüsteemi täiustamise juhtnõõridena, teades, et käesolev rahvusvaheline standard ei ole mõeldud isedeklareerimise või muu sarnase hinnangu andmiseks ja
- oma keskkonnajuhtimissüsteemi elluviimise või täiustamise toetamiseks.

Valik võib oleneda sellistest teguritest nagu:

- organisatsiooni eesmärgid,
- organisatsiooni juhtimissüsteemide küpsus (s.o kas organisatsioonis on olemas juhtimissüsteem, mis on suuteline tegelema keskkonnaprobleemide lahendamisega),
- võimalikud eelised ja ebasoodsad asjaolud, mille määravad sellised tegurid nagu organisatsiooni praegune ja soovitud turupositsioon, maine, välissuhted ja huvirühmade seisukohad ning
- organisatsiooni suurus.

Tõhus keskkonnajuhtimissüsteem aitab organisatsioonil vältida, vähendada või kontrollida oma tegevuse, toodete ja teenuste kahjulikku keskkonnamõju, saavutada vastavus õigusaktide nõuetele ja võetud keskkonnakohustustele ning aitab kaasa pidevale keskkonnategevuse tulemuslikkuse täiustamisele.

KJS aitab tagada organisatsiooni huvirühmadele, et

- juhtkond on võtnud kohustuse järgida oma poliitika, eesmärkide ja ülesannete nõudeid;
- peatähelepanu on pööratud ennetavale tegevusele;
- mõistliku hoole ja õigusaktidest kinnipidamise kohta saab esitada järelepärimisi ning
- keskkonnajuhtimissüsteemi ülesehitus hõlmab süsteemi pideva täiustamise.

Keskkonnajuhtimissüsteemi elluviimisest võib saada majanduslikku kasu. Organisatsioonil, kelle juhtimissüsteem sisaldab KJS-i, on olemas majanduslike ja keskkonnahuvide tasakaalustamise ja ühendamise raamistik. Samuti võib ära näidata majandusliku kasu, mille põhjal huvirühmadele demonstreerida hea keskkonnajuhtimise väärtust. Lisaks pakub see organisatsioonile võimalust ühendada keskkonnaeesmärgid ja -ülesanded asjakohaste finantstulemustega ja tagada seeläbi ressursside kättesaadavus seal, kus need annavad suurimat majanduslikku ja keskkonnaalast kasu. Organisatsioon, kes on juurutanud KJS-i, võib saavutada olulisi konkurentsieeliseid.

Lisaks paranenud keskkonnategevuse tulemuslikkusele hõlmab tõhusa keskkonnajuhtimissüsteemiga seotud potentsiaalne kasu:

- klientidele kinnituse andmist selle kohta, et organisatsioon on tõhusa keskkonnajuhtimise võtnud oma südameasjaks;
- üldsuse / ühiskonnaga heade suhete alalhoidmist;
- investeerijate kriteeriumidele vastamist ja kapitali kättesaadavuse parandamist;
- kindlustuslepingute saamist mõõduka hinna eest;
- maine paranemist ja turuosa suurenemist;
- paremat kulukontrolli;
- vastutust kaasatoovate vahejuhtumite vähenemist;
- tooraine ja energia säästmist;
- lubade ja volituste saamise ning neis sisalduvatele nõuetele vastavuse lihtsustumist;
- keskkonnateadlikkuse edendamist teenusepakkujate ja lepinguosaliste ning kõigi organisatsioonis või selle heaks töötavate inimeste seas;
- arengu edendamist ja keskkonnaprobleemidele leitud lahenduste edasiandmist ja
- ettevõtjate ja ametivõimude vaheliste suhete paranemist.

1 KÄSITLUSALA

Käesolev standard annab juhtnöörid keskkonnajuhtimissüsteemide ja -põhimõtete väljatöötamiseks, rakendamiseks, nende toimimise tagamiseks ja täiustamiseks, samuti nende kooskõlla viimiseks muude juhtimissüsteemidega.

MÄRKUS Ehkki süsteem ei ole mõeldud töötervishoiu ja -ohutuse küsimuste lahendamiseks, võib süsteem ka neid aspekte käsitleda, kui organisatsioon otsib keskkonna- ja töötervishoiu ning tööohutuse juhtimissüsteemide integreerimise võimalust.

Käesolevas standardis esitatud juhtnöörid sobivad mis tahes organisatsioonile, olenemata selle suurusest, tüübist või küpsusastmest.

Kuigi käesolevas rahvusvahelises standardis sisalduvad juhtnöörid on kooskõlas ISO 14001 keskkonnajuhtimissüsteemi mudeliga, ei ole see mõeldud ISO 14001 nõuete tõlgendamiseks.

2 NORMIVIITED

Normiviiteid ei ole. See punkt on toodud selleks, et järgida eelmise väljaande (ISO 14004:1996) punktide numeratsiooni.

3 TERMINID JA MÄÄRATLUSED

Käesoleva standardi rakendamisel kasutatakse järgmisi termineid ja määratlusi.

3.1

audiitor (*auditor*)

isik, kellel on auditite läbiviimiseks nõutav pädevus

[ISO 9000:2000, 3.9.9]

3.2

pidev täiustamine (*continual improvement*)

keskkonnajuhtimissüsteemi (3.9) pideva parendamise protsess keskkonnategevuse üldise tulemuslikkuse (3.11) parandamiseks, mis on lahutamatu seotud organisatsiooni (3.20) keskkonnapoliitikaga (3.13)

MÄRKUS Protsess ei tarvitse üheaegselt toimuda kõigis tegevusvaldkondades.

[ISO 14001:2004, 3.2]

3.3

korrektsioon (*correction*)

tuvastatud mittevastavuse (3.18) kõrvaldamine

MÄRKUS Kohandatud vastavalt standardile ISO 9000:2000, 3.6.6.

3.4

korrigeeriv tegevus (*corrective action*)

tuvastatud mittevastavuse (3.18) põhjuse kõrvaldamine

[ISO 14001:2004, 3.3]

3.5

dokument (*document*)

teabekandjale jäädvustatud teabe tervik

MÄRKUS 1 Teabekandjaks võib olla paber, magnetkandja, elektroonsed või optilised mälu-seadmed, foto- või originaalide kartoteek või loetletud teabekandjate kombinatsioon.